

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U.:34(042.3)
T.80

TRAGONE GEORGE

ABUZUL DE DREPT

(probleme teoretico-practice)

Specialitatea:551.01.-Teoria generală a dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2015

Teza a fost elaborată în cadrul catedrei Drept Public a Facultății de Drept a Universității Libere Internaționale din Moldova

Conducător științific:

Baltag Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar.

Referenți oficiali:

Humă Ioan, doctor în drept, profesor universitar, România.

Negru Andrei, doctor habilitat în drept, conferențiar universitar.

Componența Consiliului Științific Specializat:

1. Smochină Andrei, președinte, doctor habilitat în drept, profesor universitar.
2. Postu Ion, secretar științific, doctor în drept, conferențiar universitar.
3. Avornic Gheorghe, doctor habilitat în drept, profesor universitar.
4. Negru Boris, doctor în drept, conferențiar universitar.
5. Grama Dumitru, doctor în drept, conferențiar universitar.
6. Craiovan Ion, doctor în drept, profesor universitar, România.

Susținerea va avea loc la data de 15.07.2015, ora 10⁰⁰ în ședința Consiliului Științific Specializat D 34 551.01-03 din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova pe adresa: str. Vlaicu Pârcălab 52, Chișinău, MD 2012, Republica Moldova, aud. 214.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova, la biblioteca ULIM și pe pagina-web a Consiliului Național de Acreditare și Atestare (www.cnaa.md)

Autoreferatul a fost expediat la 13.06.2015

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat
doctor în drept, conferențiar universitar, **Postu Ion**

Conducător științific,
doctor habilitat în drept, profesor universitar,
Baltag Dumitru

Autor, Tragone George

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. Actualitatea temei prezentei teze de doctorat este condiționată de importanța teoretică și practică a problemelor legate de calificarea exercitării drepturilor subiective ca abuzuri de drept.

Ultima perioadă de dezvoltare a societății contemporane se caracterizează printr-o creștere semnificativă a importanței acordate instituției drepturilor omului. Anume drepturile omului au servit drept centru conceptual, au generat reevaluarea și schimbările fundamentale în jurisprudență, apariția unor idei noi și reexaminarea ideilor și conceptelor tradiționale. Însă, drepturile omului, la rândul lor, cât de importante n-ar fi, trebuie să aibă *limite firești de exercitare*. Acest lucru este condiționat de faptul că omul, prin natura sa, este egocentric și are tendința de a-și atribui cât se poate de multe beneficii, chiar mai mult decât este necesar. În legătură cu aceasta apare necesitatea de a stabili anumite limite de exercitare a drepturilor subiective, anume pentru evitarea fenomenului numit de doctrină și jurisprudență, abuz de drept.

Actualitatea temei este dată de asemenea de necesitatea generalizării abuzului de drept, tendință determinată de instabilitatea legislativă și reinterpretarea bunei credințe în conduita juridică a subiecților de drept. Abuzul de drept este o prezență constantă în mai toate domeniile vieții noastre juridice. Constatăm o tendință generală spre abuz de drept. Se abuzează mereu interesul titularului dreptului subiectiv, justificând orice tip de conduită. Normele morale nu mai sunt percepute ca o virtute decât în medii restrânse.

Drept criteriile ce identifică caracterul generator de daune al abuzului de drept, menționăm: intenția exclusivă a subiectului de a acționa în detrimentul terților (criteriul șicanei), contradicția dintre comportamentul subiectului și principiul bunei credințe, menirii sociale a dreptului etc. În legătură cu faptul că aceste criterii sînt destul de abstracte, evaluarea unor sau altor acțiuni în calitate de abuz de drept rămîne destul de dificilă în activitatea discretă a instanțelor de judecată.

În acest context, în lipsa unei viziuni generale față de esența, semnele distinctive, formele abuzului de drept, se naște necesitatea examinării complexe, multilaterale a abuzului de drept ca fenomen al realității juridice și determinarea conținutului acestui concept. Indiferent de faptul că inițial problema abuzului de drept s-a ivit și a fost studiată exclusiv în cadrul dreptului privat soluționarea definitivă a problemei e imposibilă fără interconectarea Teoriei generale a dreptului în calitate sa de știință teoretică fundamentală. Teoria generală a dreptului oferă o viziune generală asupra abuzului de drept, o sinteză pe cercetare a fenomenului dat, știut fiind faptul că pînă acum abuzul de drept era o temă de investigație ramurală pentru a marca caracteristicile distincte ale lui în diferite ramuri.

Lucrarea de față își propune o cercetare a abuzului de drept într-o altă interpretare, generală, deoarece Teoria generală a dreptului, abordînd dimensiunile acestui fenomen în

complexitatea sa, nu poate ignora analiza structurală, modalitățile sale de exprimare ramurală, care se regăsesc apoi sintetic în construcțiile juridice pe care le elucidează Teoria dreptului.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemelor de cercetare. În doctrina juridică, problema realizării drepturilor subiective a constituit întotdeauna un obiect investigațional. Drepturile subiective și abuzul în realizarea lor au o istorie îndelungată. Dreptul roman (Ulpian, Cicero ș.a.), nerecunoscând uneori abuzul de drept cunoștea cele două conexiuni ale abuzului de drept, fraudă la lege și principiul bunei-credințe. Cuvântul latin ”abuzi” nu nevorbește despre abuz, ci despre a consuma, a epuiza un lucru, conform *Digestelor* lui Ulpian [1, p.30].

Dreptul cutumiar al Evului Mediu nu s-a abătut de la soluțiile consacrate de jurisconșulții romani, abordând abuzul de la caz la caz. Ulterior, pînă la începutul sec. al XIX-lea, manifestarea drepturilor subiective era dominată de ideea voluntarismului și absolutismului. Era, astfel, imposibil de imaginat ca exercițiul unui drept propriu să fie îngădit, conținîndu-se ideile Revoluției Franceze (1789-1799) și ale lui J.-J. Rousseau, Ch. Montesquieu, D. Diderot ș.a., privind concepția individualistă. Astfel, renumiții M. Planiol, L. Duguit, E. Levy, Sommiere (reprezentînd doctrina majoritară a vremii) nu puteau concepe trasarea unor limite în interiorul cărora să se exercite drepturile subiective, acestea echivalînd cu negarea dreptului subiectiv.

Sub presiunea necesităților sociale, atît în regimurile democratico-burgheze, cît și în cele socialisto-totalitare interbelice doctrina absolută a drepturilor subiective a fost înlocuită treptat cu cea a relativității lor. Trecînd prin mîna jurisprudenței și apoi prin prisma doctrinei, ideea abuzului de drept aduce în lumina vieții juridice funcția socială a dreptului, precum și poziția și rolul interpretului său [2, p.370].

Dacă vom vorbi de apariția teoriei abuzului de drept în diferite perioade, cercetările străine și cele autohtone vis-a-vis de problema studiată au fost materializate în lucrările clasicilor jurisprudenței: I. L. Bergel, E. Godomet, E. Jancs, V. Domanjo, L. Duguit, M. Planiol, L. Jossierand, H. Mazeaud, M. Rotondi, R. Ihering ș.a.

Problematica drepturilor subiective și a abuzului de drept în realizarea lor nu a constituit, deocamdată, obiectul cercetărilor științifice complexe în literatura de specialitate a R. Moldova. Totuși, nu putem nega faptul că avem cercetări, care tratează, fie și subiectiv, problema propusă, fără a urmări scopul de a elucida în complex toate aspectele privind manifestările abuzului de drept, în această ordine de idei, remarcăm contribuția esențială în studiul problemei investigate de către autorii: Gh. Avornic, D. Baltag, B. Negru, E. Bejenaru ș.a.

Impresionează și publicațiile științifice din România, consacrate problematicii abuzului de drept. Printre cei, ale căror opinii asupra materiei vizate ne-au servit în lucrare drept punct de reper sînt: M. Andreescu, C.M. Ailoe (Ignătescu), L. B. Boilă, O. Burmaga, S. Corlăteanu, I.

Deleanu, Șt. Diaconu, C. Duvac, F. Dieac, C. Munteanu, Gh. Mihai, M. Florea, S. Neculaescu, D. Nițu, V. Pătulea, I. Rusu, A. Ruen, A. Țiclea, H. P. Constantin, M. Eliescu, D. Gherasim, C. Bîrsan, V. Pribac ș.a., fapt confirmat de numeroase referințe la acești autori, făcute de noi pe parcursul prezentei lucrări.

Multitudinea de abordări științifice, nu au adus la o viziune unitară asupra noțiunii abuz de drept, la determinarea formelor de bază ale acestuia și a apartenenței lui generice la comportamentul licit sau ilicit. Nu există unitate nici vis-a-vis de înțelegerea însăși a noțiunii de abuz de drept, ce reprezintă acest fenomen.

Scopul și obiectivele tezei. Lucrarea își propune ca scop cercetarea abuzului de drept ca o categorie specifică Teoriei generale a dreptului, ce sintetizează semnele distinctive ale abuzului de drept din majoritatea ramurilor sistemului de drept pentru a crea o imagine clară acestui fenomen în doctrină și jurisprudență.

În baza dezideratului teoretic materializat în scopul investigației, propunem realizarea următoarelor obiective:

1. Analiza demersurilor teoretice și a prevederilor normative autohtone și străine care reflectă asupra esenței, elementelor și conținutului categoriei abuz de drept, necesității și importanței clarificării impactului abuzului de drept asupra exercitării drepturilor subiective;

2. Elucidarea evoluției formării categoriei abuz de drept prrin cercetarea rezultatelor diverselor studii în domeniul drepturilor subiective și exercitării lor;

3. Prezentarea conceptului, semnelor distinctive și formelor abuzului de drept, definirea conceptelor supuse cercetării;

4. Stabilirea aspectelor teoretice legate de delimitarea abuzului de drept de abuzul de putere, cât și a răspunderii juridice pentru abuz de drept de răspunderea pentru fapta ilicită în dreptul pozitiv și sancționarea lui;

5. Examinarea abuzului de drept în cadrul dreptului public și dreptului privat, elucidarea diferențelor și identificarea practică a aspectelor supuse cercetării;

6. Formularea concluziilor și recomandărilor respective prin analiza și caracteristica stării de fapt a abuzului de drept în exercitarea drepturilor subiective.

Metodologia cercetării științifice. În elaborarea prezentei lucrări au fost aplicate o serie de metode, mijloace, procedee, principii de investigație, deduse din sistemul celor mai generale legi obiective. Cercetarea oricărei probleme de drept poate pretinde la stabilirea adevărului doar atunci, când se fundamentează pe o metodologie adecvată. Este important ca pe lângă alegerea corectă a metodelor de cercetare acestea necesită o aplicare corectă, în sensul, dezvoltării esenței și conținutului fenomenului juridic investigat, dar și a descrierii legităților apariției și evoluției acestui fenomen.

Ținând cont de cele expuse este important să reținem că complexitatea și multiaspectualitatea unor lucrări științifice obligă la o abordare mai serioasă a metodologiei de cercetare. Astfel, în investigarea abuzului de drept au fost utilizate metoda istorică, metoda logică, aplicată cu o consecvență maximă la elucidarea problemelor pe întreg parcursul lucrării, metoda sistemică, comparativă, folosită pe parcursul întregii lucrări și în deosebi la determinarea abuzului de drept în diferite ramuri ale dreptului.

Pentru realizarea acestei cercetări am optat pentru metoda bazată pe procedee de culegere a datelor, apelând la tehnici de culegere a datelor, atât directe, cât și indirecte. Tehnicile directe ne-au permis culegerea datelor prin implicarea unui contact nemijlocit între cercetător și realitatea juridică normativă investigată, cât și cercetarea nemijlocită a bibliografiei. În cazul tehnicii indirecte (documentare), care este specifică mai mult cunoașterii discursive în științele juridice, am consultat diferite lucrări științifice în domeniu, monografii, articole de specialitate, teze și autoreferate de doctorat.

De asemenea, în cadrul tehnicii indirecte am utilizat opiniile reprezentanților diferitor școli și curente de gândire juridică, utilizând analiza și sinteza, în mare măsură am utilizat analiza calitativă a fenomenului abuzului de drept, folosind abstracția științifică (inclusiv generalizarea sau evaluarea rezultatelor) ce are ca obiect stabilirea faptelor și elementelor în structura abuzului de drept, care ne explică conținutului raporturilor de condiționare dintre fiecare element și fenomenul studiat.

Analiza concepțiilor doctrinare, privind problematica abuzului de drept, cercetarea cadrului normativ în evoluția acestui fenomen, cât și activitatea formală prin intermediul căreia cu ajutorul noțiunilor, conceptelor, metodelor și tehnicilor de abordare am realizat specificarea, măsurarea, culegerea, analiza și interpretarea concepțiilor, demersul de față include o totalitate de activități specifice corelate între ele, evidențiate prin mai multe compartimente, care ne-au permis să estimăm anumite valori informaționale, cât și anumite concluzii și recomandări față de fenomenul abuzul de drept.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute derivă din tentativa de a face o analiză minuțioasă, din punct de vedere a Teoriei generale a dreptului a fenomenului abuzului de drept, în general, și al exprimării sale în diferite ramuri ale dreptului, în special, prin intermediul de interacțiune al conținutului și formelor abuzului de drept, delimitării răspunderii juridice pentru fapta ilicită de răspunderea juridică pentru abuzul de drept, formelor de sancționare a abuzului de drept, cât și prin prezentarea aspectelor teoretice și practice legate de explicarea abuzului de drept dar și a elementelor componente ale teoriei abuzului de drept.

Astfel, în cadrul cercetării au fost supuse unei analize pertinente următoarele aspecte:

- s-au elucidat majoritatea abstracțiilor teoretice ce constituie baza teoretico-metodologică a definirii abuzului de drept și a altor concepte supuse cercetării, propunându-se propria definiție;
- s-a determinat baza normativ-juridică pentru realizarea unei imagini clare a situației actuale din domeniul legislativ, ce vizează abuzul de drept în diferite ramuri ale dreptului;
- s-au cercetat un set de abordări teoretice privind examinarea abuzului de drept în contextul corelației dintre dreptul obiectiv și dreptul subiectiv, uzul și abuzul de drept, dreptul subiectiv și a imputernicirilor legale, dar și în contextul realizării dreptului;
- s-au elucidat criteriile de clasificare a formelor abuzului de drept și în baza acestora a fost propusă o proprie clasificare a formelor abuzului de drept;
- s-a realizat analiza și identificarea teoretică și practică a abuzului de drept în ramurile dreptului public și a dreptului privat;
- s-au formulat unele concluzii și recomandări prezentate parțial în contextul capitolelor, dar mai ales la finele lucrării, privind eficientizarea activității contra abuzului de drept, fapt ce demonstrează existența unor probleme actuale și necesitatea de a cerceta ulterior această instituție juridică în discuție.

Problema științifică soluționată. Problema științifică soluționată rezidă în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a categoriei abuz de drept din punct de vedere a Teoriei generale a dreptului, fapt ce a condus la clarificarea semnelor lui distinctive în vederea evaluării impactului abuzului de drept asupra exercitării drepturilor subiective.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Importanța teoretică a investigațiilor constă în faptul că lucrarea prezintă incontestabil, un concept valoric complex, multilateral, sistemic privind realizarea drepturilor subiective în general, și abuzul în realizarea acestor drepturi, în special. Prezenta lucrare conține multiple referiri care integrează, într-o oarecare măsură, informațiile, conceptele, opiniile juridice disciplinare și interdisciplinare ale Teoriei generale ale dreptului privind fenomenul abuzului de drepturi subiective. Concluziile, propunerile și recomandările nu numai generalizează cunoștințele științifice despre esența acestui fenomen, ci contribuie și la dezvoltarea acestuia.

Rezultatele lucrării, ce relectă soluțiile teoretice degajate în urma investigației efectuate, servesc drept bază pentru o reevaluare a stării de lucru în domeniul respectiv. Importanța teoretică a acestora pot avea o interferență evidentă cu interesele celor ce promovează cunoștințele teoretice în domeniul științei dreptului și în deosebi în domeniul realizării drepturilor subiective.

Teza de doctorat prezintă interes și prin faptul că ea constituie o primă încercare în doctrina juridică autohtonă națională de a studia problematica abuzului de drepturi subiective în cadrul Teoriei generale a dreptului. Investigația conține anumite formulări științifice, care crează

o imagine amplă despre domeniile, vectorii fundamentali pe care se axează abuzul de drept. Definițiile și concluziile formulate completează multiple lacune științifice, normative, informaționale, ce pot ameliora starea de fapt în aceste domenii și dezvolta doctrina autohtonă privind realizarea drepturilor subiective și abuzul de drept.

De asemenea, importanța teoretică derivă din rezultatele și concluziile obținute pe parcursul cercetării aspectelor teoretico-practice a problemei abuzului de drept și prezintă o serie de soluții cu certă valoare teoretică și practică. Rezultatele obținute urmează să completeze volumul lucrărilor științifice din Republica Moldova și România circumscrise problemelor de Teorie generală a dreptului. Semnificarea teoretică a cercetării constă în faptul că aceasta aduce cu sine o abordare nouă a esenței categoriei abuzului de drept, ca fenomen al realității juridice, formulează o prescripție teoretică generală a abuzului de drept.

Abordările prezentate în lucrarea de față permit cercetarea abuzului de drept ca un fenomen interramural și examinarea lui prin prisma categoriilor Teoriei generale a dreptului.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în posibilitatea aplicării rezultatelor în activitatea organelor de ocrotire a dreptului, organelor de creație legislativă în scopul perfecționării legislației în vigoare, a formelor și metodelor de luptă împotriva abuzului de drept.

Sugestiile elaborate în cadrul cercetării, concluziile și recomandările formulate sînt, de asemenea, utilizate atît în procesul de elaborare a programelor analitice, cît și în procesul de desfășurare a cursurilor de Teoria generală a dreptului, Drept civil, Drept penal, Dreptul muncii și altele din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova, cît și cadrul de activități cotidiene a instanțelor de judecată în calificarea corectă a abuzurilor de drept.

Materialele cercetării pot fi utilizate și ca suport teoretic pentru ulterioarele cercetări ale abuzului de drept în cadrul Teoriei Generale a Dreptului și a științelor juridice de ramură, dar pot fi folosite și la predarea acestor discipline în cadrul instituțiilor universitare de profil.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere. Rezultatele obținute în urma investigațiilor constau în:

- analiza demersurilor teoretice și a prevederilor normative autohtone și străine, care reflectă asupra esenței, elementelor și conținutului categoriei abuz de drept, necesității și importanței evaluării impactului abuzului de drept asupra exercitării drepturilor subiective. Elucidarea evoluției formării categoriei abuz de drept prin cercetarea rezultatelor diversilor studii în domeniul drepturilor subiective și exercitării lor;

- prezentarea conceptului, semnelor distinctive și formelor abuzului de drept, definirea conceptelor supuse cercetării. În rezultatul investigațiilor, pentru a diferenția abuzul de drept de alte fenomene juridice ca fraudă la lege, abuzul se caracterizează prin anumite semne sau elemente. Aceste deducții ne-au permis formularea unei definiții proprii a abuzului de drept, care

trebuie înțeles ca o modalitate de exercitare a dreptului subiectiv în maniera în care aceasta contravine menirii inițiale a dreptului și prin intermediul căreia subiectul de drept cauzează daune altor subiecte ale raporturilor sociale;

- printr-o recapitulare a formelor abuzului de drept se propune o proprie clasificare a formelor abuzului de drept, invocând următoarele criterii: primul criteriu, este criteriul ramurii de drept, al doilea, este criteriul calității titularului dreptului subiectiv, al treilea criteriu, este criteriul exercitării dreptului cu depășirea limitelor interne ale dreptului subiectiv și, ultimul criteriu, exercitarea dreptului cu depășirea limitelor externe ale dreptului subiectiv;

- stabilirea aspectelor teoretice legate de delimitarea abuzului de drept de abuzul de putere cât și a răspunderii juridice pentru abuz de drept de răspunderea juridică pentru fapta ilicită în dreptul pozitiv și formele de sancționare a abuzului de drept. Abuzul de putere (abuzul în serviciu, depășirea atribuțiilor de serviciu, abuzul comis de subiecte speciale), este echivalent cu abuzul de drept deoarece semnifică exercitarea unei competențe legale fără să existe o motivare rezonabilă sau fără să existe un raport adecvat, o proporție între măsura dispusă, situația de fapt și scopul legitim urmărit;

- examinarea abuzului de drept în cadrul ramurilor dreptului public și ramurilor dreptului privat ne-au permis să menționăm că comportamentele abuzive pot fi depistate la diferite subiecte și în diferite ramuri ale dreptului. Abuzul de drept îl întâlnim astăzi atât în dreptul material, cât și în dreptul procesual, în materia drepturilor subiective fundamentale, economice și culturale. Rolul de arbitru în aprecierea exercitării legale sau abuzive ale dreptului subiectiv revine instanțelor de judecată, care posedând o putere discreționară vor sancționa sau nu în mod specific.

Implementarea rezultatelor obținute. Rezultatele cercetării științifice, concluziile și recomandările efectuate pe parcursul realizării studiului au fost implementate în cadrul activității științifico-didactice a autorului în calitate de asistent universitar la Universitatea "Andrei Șaguna" din Constanța, România. Totodată, rezultatele investigaționale au fost expuse în articolele științifice publicate în revistele de specialitate. Materialele de cercetare au fost expuse în luările de cuvânt și prezentările de rapoarte teoretice aprobate în cadrul a trei conferințe internaționale și naționale.

Aprobarea rezultatelor cercetării a avut loc în cadrul ședințelor catedrei Drept Public prin prezentarea referatelor și publicațiilor la tema tezei. Ideile expuse în textul lucrării au fost luate în discuție la foruri științifice internaționale și naționale, cât și prin intermediul publicațiilor științifice ale autorului lucrării, inclusiv în revistele științifice aprobate de Consiliul Național de Acreditare și Atestare, cele mai importante fiind următoarele:

1. *Abuzul de drept în evoluția doctrinei juridice*. Conferința științifică teoretico-practică internațională ”Știința juridică universitară în contextul promovării valorilor europene”, Chișinău, ULIM 15-16 octombrie 2012. p 173-178.

2. *Subjective Law and abuse of process*. Conferința internațională: „European union’s history, culture and citizenship”, Pitești, România 2013. p. 395-401.

3. *Exercitarea drepturilor subiective. Uzul și abuzul de drept prin prisma valorilor și tradițiilor europene*. Conferință științifică teoretico-practică națională. Chișinău: ULIM, 2014. p. 18-25.

Mai multe aspecte ale investigației au fost reflectate în cele 9 publicații științifice.

Publicațiile la tema tezei. Cercetările efectuate de autor, concluziile și recomandările științifice și-au găsit reflectare în 12 lucrări științifice, dintre care 3 comunicări la conferințele științifice naționale și internaționale. Volumul total al publicațiilor este de 5,6 c.a.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura lucrării este condiționată de conținutul acesteia, scopul, obiectivele investigării tezei de doctorat și este subordonată unei logici de cercetare. Lucrarea constă din introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări și lista surselor bibliografice.

Prin conținutul său cele patru capitole reflectă atât cercetările în domeniu la ziua de astăzi, prezentarea analizei practice realizate, cât și opinia personală a autorului.

Concluziile respective la tema noastră de cercetare sunt prezentate pe larg în conținutul tezei, dar și în partea finală de asemenea. Alăturat concluziilor aducem o serie de recomandări, relevând totodată problema științifică soluționată și perspectivele legate de tema de cercetare.

Cuvinte cheie: răspundere juridică, drept subiectiv, drept obiectiv, exercitarea drepturilor subiective, abuzul de drept, abuzul de putere, sancțiuni juridice.

CONȚINUTUL TEZEI

Introducerea reprezintă o fundamentare și o justificare a temei supuse cercetării și respectiv, cuprinde următoarele compartimente: actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele tezei, noutatea științifică a rezultatelor obținute, problema științifică soluționată, importanța teoretică și valoarea aplicativă a tezei, aprobarea rezultatelor cercetării.

Primul capitol **Fenomenul abuzului de drept în doctrina științifică juridică** - este structurat în două paragrafe:

- În **1.1. Studii științifice privind problematica abuzului de drept** se subliniază faptul că, gradul de studiere a problemei la etapa actuală ne dovedește că de fapt toate studiile, care sau efectuat pînă acum în materia abuzului de drept nu au decît direcție prioritară drepturile subiective ale omului și exercitarea lor.

Nu vrem să eclipsăm rolul acestor studii, chiar în promovarea teoriei abuzului de drept, dimpotrivă accentuăm imensa lor contribuție la ridicarea nivelului conștiinței și culturii juridice a subiecților de drept.

Aceste aspecte, privite în ansamblu, ne permit să concluzionăm că în prezent există o insuficiență de tratare a problemei abordate în teza de doctorat. A fost și rămîne deosebit de actuală studierea următoarelor fenomene juridice, care se referă la problematica prezenta și care n-au cunoscut o interpretare omogenă în legislație și doctrină:

- caracterul interramural al problemei;
- contribuția substanțială a Teoriei generale a dreptului alături de alte științe juridice în explicarea și interpretarea abuzului de drept ca instituție și ca categorie generală a dreptului;
- acceptarea sensului extensiv al abuzului de drept în faptul că el se regăsește în toate ramurile de drept;
- evidențierea faptului că prin calificarea corectă a abuzului de drept de către instanțele de judecată se ridică nivelul de credibilitate față de justiție în general și față de instituția răspunderii juridice pentru abuzul de drept.

Toate aceste circumstanțe constituie o motivație suplimentară pentru explorarea aspectelor teoretice și practice ale fenomenului abuzului de drept. Reflectarea acestor probleme importante a și determinat, în mod prioritar, cercetarea prezentei teme.

- În **1.2. Cadrul normativ și jurisprudențial în evoluția și afirmarea abuzului de drept** - se conține analiza actelor normative și a practicii judiciare în reglementarea abuzului de drept. Cadrul normativ, jurisprudențial este abordat diferit. Astfel, unii susțin că această teorie se încadrează exclusiv domeniului normativ al dreptului de proprietate, apărînd, sub imperiul jurisprudenței franceze de la sfîrșitul sec. XIX, alții, susțin că teoria abuzului de drept nu se limitează la drepturile reale, fiind posibilă și în dreptul obligațiilor, a societăților comerciale, sau în dreptul procesual (atît penal, cît și civil) și pe cale de consecință consideră că ”abuzul de drept ne-a fost lăsat de la romani” [3, p.75].

Instituția abuzului de drept se regăsește, practic, în toate ramurile de drept, cu unele mici diferențe în modalitățile de abordare. De aici se deduce importanța instituției nominalizate de noi dar și actualitatea temei noastre de cercetare. Actualitatea derivă tocmai de lipsa studiilor din punctul de vedere al Teoriei generale a dreptului ca știință fundamentală, întru evidențierea legăturii ce există între ea și științele juridice de ramură.

În abordarea acestui fenomen, interdependența văzută de noi se referă mai întîi la planul faptic, ne referim aici la cazurile de tragere la răspundere juridică pentru abuz de drept în exercitarea drepturilor subiective, deci, transpunerea în practică a normelor juridice din diferite ramuri în reglementarea abuzului de drept.

În lipsa unei reglementări speciale și chiar înainte de a se constitui o teorie propriu-zisă a abuzului de drept, practica judiciară din a doua jumătate a secolului XIX a acordat despăgubiri pentru prejudiciile cauzate altuia prin exercitarea excesivă a dreptului subiectiv decât subiectul de drept, care nu a dovedit un interes legitim și serios, calificând drept delict, fapte precum efectuarea unui coș fals pe acoperișul propriei case doar pentru a stingheri pe vecin, exercitarea unor căi de atac în scop șicanator, concedieri făcute fără motive serioase, exercitarea abuzivă a drepturilor părintești ș.a.m.d.

În ziua de astăzi, când în legislație există anumite reglementări a instituției abuzului de drept, rolul inovator a noului Cod civil din România și a Codului civil din Republica Moldova este cu atât mai salutar cu cât legislația civilă anterioară nu cuprindea referiri exprese la acestea. Totuși, nu mai puțin, dispozițiile art. 57 din Constituția României [4] și cele ale art. 3 din Decretul nr.31/1954 privitor la persoanele fizice și persoanele juridice [5], printr-o interpretare sistematică, puteau constitui un temei legal pentru invocarea abuzului de drept. Modificarea Codului civil cu impact asupra soluțiilor jurisprudențiale, constă în codificarea doctrinei și a jurisprudenței cu privire la abuzul de drept. Art. 15 și 1533 din noul Cod civil român [6] consacră o reglementare expresă a abuzului de drept. În egală măsură jurisprudența a calificat abuzul de drept ca fiind o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, în structura cărei trebuie să existe cele două elemente, unul subiectiv – reaua-credință și unul obiectiv – deturnarea dreptului de la finalitatea sa.

La finele capitolului se formulează problema științifică spre cercetare și direcțiile de soluționare a ei. Se descriu scopul și obiectivele tezei.

În **concluzii 1.3.** se conțin generalizări și repere metodologice și analitice ce pot servi ca fundament la cercetarea abuzului de drept.

Capitolul 2 Abuzul de drept în contextul dreptului pozitiv - cuprinde noi viziuni în ceea ce privește teoria abuzului de drept.

În **2.1. Dreptul obiectiv și dreptul subiectiv – categorii fundamentale ale dreptului**, se subliniează faptul că, dreptul, cu întreaga componentă juridică a vieții sociale, a cărui cunoaștere presupune o cercetare aprofundată a legităților obiective a existenței sale, a dinamicii sale, a factorilor care-l configurează și valorilor pe care le promovează, este un fenomen deosebit de complex [7, p.15].

Ansamblul reglementărilor juridice care alcătuiesc *dreptul obiectiv* și *dreptul subiectiv*, cât și drepturile subiective și obiective juridice formează cele mai importante dimensiuni sociale ale fenomenului juridic.

Dreptul obiectiv are particularități generale cât și speciale. Dintre particularitățile generale menționăm: dreptul obiectiv este o expresie a condițiilor vieții materiale; dreptul obiectiv este o

expresie a intereselor și voinței sociale generale și fundamentale; dreptul este o expresie normativă a voinței de stat; la fel cele speciale: caracter general, este obligatoriu, are caracter volitiv, produce efecte juridice, se poate de realizat numai trecînd prin conștiința oamenilor.

Dreptul subiectiv, ca o concluzie desemnează prerogativa care derivînd din dreptul obiectiv și fundamentîndu-se pe el aparține persoanei, subiectului de drept destinat. În doctrină există mai multe teorii, care explică dreptul subiectiv și structura lui. Teoriile cu privire la structura dreptului subiectiv pot fi grupate și rezumate în următoarele:

- elementul esențial al dreptului subiectiv este voința, dreptul subiectiv este o putere a voinței;
- dreptul subiectiv este un interes protejat de lege;
- atît voința, cît și interesul constituie împreună elementele definiției, inerente și inseparabile ale dreptului subiectiv.

În baza acestei structuri a dreptului subiectiv, au apărut mai multe curente filosofice, care au înrîurit gîndirea juridică: teoria voinței, teoria interesului, și teoria eclectică. Făcînd aceste precizări, majoritatea autorilor susțin ultima teorie, teoria eclectică. Voința, desigur, constituie un element imanent structurii dreptului subiectiv, dar ea singură nu este suficientă, numai unitatea dialectică dintre voință și interes exprimă adecvat și integral structura dreptului subiectiv.

Relația dintre dreptul obiectiv și dreptul subiectiv a dat naștere la importante deschideri între oamenii de știință. Unii autori consideră că primordial este dreptul subiectiv, norma de drept nu face decît să constituie drepturile părților și prin urmare, norma dreptului obiectiv degajează din dreptul subiectiv. Alții, consideră că esențial este dreptul obiectiv și nu subiectiv, nu am putea avea un drept, dacă nu ar exista o normă. Dreptul subiectiv, deci, derivă din dreptul obiectiv. Din această distincție, credem că se poate trage concluzia, că și o școală și alta au dreptate, pentru că dreptul obiectiv și dreptul subiectiv formează cele două fațete ale aceleiași realități juridice.

Avînd asemenea termeni de referință, putem trage concluzia că, dreptul subiectiv constituie o instituție esențială a dreptului obiectiv. El reprezintă, totodată, și un mijloc tehnic datorită căruia starea de fapt se transformă într-o stare de drept protejat de ordinea juridică.

Este de reținut în concluzie, că în formularea doctrinară a definițiilor dreptului obiectiv și dreptului subiectiv s-a avut în vedere faptul că legiuitorul nu oferă nici o definiție generală acestor noțiuni.

În 2.2. Exercițarea drepturilor subiective. Uzul și abuzul de drept - se abordează probleme de maximă generalitate pentru teoria și practica abuzului de drept.

Este necesar să distingem între drepturile subiective și puterea de exercitare a lor. Din definițiile dreptului subiectiv rezultă că dreptul subiectiv este o posibilitate juridică, în timp ce

exercițiul dreptului este o posibilitate juridică materializată. Prin posibilitatea juridică înțelegem că titularului dreptului subiectiv trebuie să-i revină și puterea de al exercita. Dar legea nici odată nu conferă individului o nelimitată putere de exercitare a acestui drept căci ea se justifică a fi întru ocrotirea interesului general. Aceasta înseamnă că legea consacră libertatea tuturor, dar nu și exercitarea nelimitată și nelegitimă a ei de către fiecare. Deci, menționăm, că depășirea prevederilor legale sau încălcarea scopului lor reprezintă nu uzul, dar abuzul de drept, sancționat de legea în vigoare.

Exercitarea drepturilor subiective este dominată de anumite principii generale:

- exercitarea drepturilor subiective se face potrivit cu scopul lui economic și social;
- exercitarea dreptului subiectiv nu se poate realiza decât cu respectarea legii, ordinii publice și a moralei;
- dreptul subiectiv trebuie exercitat cu bună-credință;
- dreptul subiectiv se exercită în limitele date de normele dreptului obiectiv și moralei.

În **2.3. Evoluția conceputului uzului și abuzului de drept în doctrina și normativitatea juridică** - se menționează că, originea teoriei abuzului de drept nu este ușor de stabilit, deoarece există mai multe curente de opinii contrare asupra acestui aspect. În doctrină, în urma investigațiilor, s-a ajuns la concluzia că opiniile vis-a-vis de abuzul de drept își regăsesc esența în următoarele concepții:

- cea dintâi, negativă, se caracterizează prin respingerea importanței teoretice și practice a abuzului de drept în calitate de categorie independentă și asimilată cu răspunderea civilă delictuală;

- a doua categorie de autori, consideră că teoria abuzului de drept este o construcție artificială ce nu prezintă importanță practică, probarea răspunderii pentru abuzul de drept se poate face mai simplu și eficient prin intermediul construcției răspunderii juridice obiective (teoria riscului profesional).

- cea d-a treia opinie aparține autorilor, care susțin doctrina abuzului de drept, dar în cadrul ei există mai multe abordări: teoria obiectivă și teoria mixtă (eclectică).

Prin acestea amintim că, în legislația Republicii Moldova și României abuzul de drept în aproape toate materiile este fundamentat pe teoria obiectivă, teoria mixtă (eclectică), privind abuzul de drept este însumată doar de către legislația procesului care pentru sancționarea abuzului de drept impune întrunirea atât a condiției subiective a relei-credințe, cât și a condiției obiective, limitele scopului economic și social.

În **concluzii 2.4.** se subliniază faptul că deturnarea dreptului de la rațiunea sa intrinsecă or, utilizarea dreptului în alte scopuri decât cele avute în vedere prin norma de drept ce îl

întemeiază - scopuri considerate ca fiind incompatibile cu interesul obștesc și exigențele normelor de convețuire socială - reprezintă nu uzul ci, abuzul de drept.

Capitolul 3 Esența, elementele și conținutul categoriei abuz de drept - conține un studiu științific amplu pe problemele abuzului de drept.

În **3.1. Noțiunea, semnele distinctive și conținutul abuzului de drept** - se constată că, în calitatea sa de fenomen juridic, abuzul de drepturi subiective se caracterizează prin anumite semne, trăsături, care mai poartă denumirea și de elemente specifice care-l fac distinct de alte fenomene juridice. Analiza acestor semne distinctive, din punct de vedere științific ne permite să pătrundem mai adânc în esența fenomenului studiat, iar din punct de vedere practic ne oferă oportunitatea să calificăm corect un posibil abuz de drept [8, p.48].

În acest context, analizând opiniile teoreticienilor, cât și a specialiștilor de ramură, putem menționa că, fenomenul abuzului de drept este caracterizat prin prezența următoarelor semne, (elemente): primul, și cel mai important element este "cauzarea răului, a unei daune materiale sau morale în consecința realizării unui drept subiectiv cu rea-credință; al doilea element distinctiv al abuzului de drept este - exercitarea dreptului subiectiv contrar prevederilor legii, depășirea limitelor interne ale dreptului, deturnarea lui de la scopul, finalitatea economică și socială. Dacă primul element are caracter subiectiv, al doilea are caracter obiectiv; primul, reprezintă teoria culpei; al doilea, teoria finalității.

În acest fel atribuim categoriei de semne, trăsături distinctive, elemente ale abuzului de drept următoarele: *cauzarea de daune* altor subiecte în procesul de realizare a dreptului subiectiv (elemente subiective), dar și realizarea dreptului subiectiv *în contradicție cu menirea acestuia*. Aceste deducții ne permit *formularea unei definiții a abuzului de drept subiectiv, care trebuie înțeles ca o modalitate de exercitare a dreptului subiectiv în maniera în care aceasta contravine menirii inițiale a dreptului și prin intermediul căreia, subiectul de drept cauzează daune altor subiecte ale raporturilor sociale*.

Într-o viziune de ansamblu asupra conceptului abuzului de drept considerăm că, aceste două elemente (subiectiv și obiectiv) trebuie îmbinate impunându-se o sinteză între teoria culpei și teoria finalității. Această conjuncție a celor două elemente este susținută de majoritatea doctrinarilor, dar poate ca o idee inedită, care ar acoperi toate soluțiile ar fi posibilitatea de a utiliza oricare dintre cele două elemente (nu neapărat împreună) pentru a desemna o exercitare ca fiind abuzivă.

Din cele menționate tragem concluzia că, pentru calificarea exercitării unui drept ca fiind abuziv se impun a fi reținute doar două elemente ca fiind esențiale:

- elementul subiectiv (reua-credință); și

- elementul obiectiv (deturnarea dreptului de la scopul, finalitatea economică și socială, or, depășirea limitelor interne ale dreptului [9, p.177].

În viitor această teorie s-ar putea dovedi un instrument util și în alte domenii, nu numai în raporturile de vecinătate, după cum tradițional era examinat abuzul de drept, dar și spre dreptul mediului (problema privind poluarea), dreptul informatic (al libertății de exprimare), dar și al intimității vieții private, dreptul Bio-geneticii sau altele.

În 3.2. Formele abuzului de drept - se menționează că, în clasificarea formelor abuzului de drept există atât considerații legislative, cât și doctrinare. Examinând multiplele criterii de clasificare a abuzului de drept am ajuns la concluzia că conceptul abuz de drept exprimă foarte exact un fenomen ce are loc în realitatea juridică. Totuși, la utilizarea acestui concept în legislație și în știința juridică urmează să se țină cont de multilateralitatea acestui termen.

Abordările expuse în lucrare vis-a-vis de clasificarea principalelor forme ale abuzului de drept au făcut față criticilor și timpului, ceea ce le dă dreptul la viață. Printr-o recapitulare a formelor abuzului de drept îndrăznim a propune o proprie construcție a formelor abuzului de drept, invocând criterii, care după părerea noastră, vor sintetiza formele expuse în doctrină.

Primul criteriu, în baza căruia se realizează clasificarea abuzurilor de drept este *criteriul ramurii de drept*. Punctul *forte* al acestei abordări este că ea permite să determinăm menirea fiecărui drept subiectiv din fiecare ramură a sistemului de drept; *al doilea* criteriu de clasificare este criteriul calității *titularului dreptului subiectiv*. Aici, vorbim de subiecte individuale (persoană fizică) și subiecte colective (persoane juridice: statul, organele de stat, diferite instituții etc.); *al treilea criteriu* de clasificare este criteriul *exercitării dreptului cu depășirea limitelor interne ale dreptului subiectiv*. Titularul dreptului subiectiv nu încalcă normele de drept, nu atentează la drepturile și interesul altor subiecte de drept, ci, doar face mai dificilă realizarea drepturilor subiective de către terți; și, ultimul criteriu de clasificare a abuzului de drept este *criteriul exercitării dreptului subiectiv cu depășirea limitelor externe ale dreptului subiectiv*, ceea ce reprezintă de acum un delict o încălcare de lege pentru care survine răspunderea juridică.

În 3.3. Abuzul de drept și abuzul de putere - analiză comparativă - se determină coraportul dintre aceste două concepte.

Abuzul de drept reprezintă exercitarea dreptului subiectiv în contradicție cu menirea sa socială și economică, care la rîndul său cauzează daune terților și relațiilor sociale. Dar aceste trăsături nominalizate de noi în definirea abuzului de drept pot fi caracteristice și altor fenomene juridice, care sunt foarte apropiate, similare abuzului de drept. La aceste fenomene juridice atribuim *abuzul de putere*. Alături de aceste fenomene mai există: abuzul în serviciu, depășirea atribuțiilor de serviciu, abuzul de drept comise de subiecte speciale, care considerăm noi se referă tot la abuzul de putere. Elementul comun dintre abuzul de drept și fenomenele sus-numite

este, în primul rînd, dauna cauzată în realizarea atribuțiilor de serviciu (abuzul de putere) în contradicție cu prescripțiile legale.

Alături de trăsăturile comune există și unele trăsături, specifice acestor fenomene, care au fost pe larg elucidate în lucrare. Concluzia la care am ajuns este că abuzul (excesul) de putere în activitatea organelor statului și a unor subiecte speciale este echivalent cu abuzul de drept, deoarece, semnifică exercitarea unei competențe legale fără să existe o motivare rezonabilă sau fără să existe un raport adecvat, o proporție între măsura dispusă, situația de fapt și scopul legitim urmărit.

În 3.4. Delimitarea răspunderii juridice pentru fapta ilicită de răspunderea juridică pentru fapta abuzivă, formele de sancțiune a faptei abuzive - se scot în evidență trăsăturile ce delimitează cele două tipuri de răspundere juridică pentru fapta ilicită și pentru fapta abuzivă. Răspunderea juridică instituie prezența în toate ramurile dreptului, constituie o temă ce interesează toate științele juridice, avînd o importanță practică deosebită, deoarece ea asigură eficiența normei de drept, stimulează atitudinea de respectare a legii, stabilirea și menținerea ordinii de drept [10, p.15].

În urma cercetărilor științifice din doctrina juridică menționăm că este nevoie de delimitat răspunderea juridică pentru fapta ilicită de răspunderea juridică pentru fapta abuzivă. Răspunderea juridică pentru fapta ilicită, cît și răspunderea juridică pentru fapta abuzivă sunt determinate de anumite condiții, care la general, sunt comune cu deosebire că, angajarea răspunderii pentru abuzul de drept, presupune existența unui drept subiectiv determinat, a celui care este tras la răspundere a cărei exercitare cu rea-credință, generează o daună, un prejudiciu, în raport cu o altă persoană fizică sau juridică.

S-a constata că, sancțiunile pentru depășirea limitelor interne de exercitare a drepturilor subiective în rezultatul unui abuz de drept pot consta în:

- refuzul de a purcede la executarea silită a drepturilor;
- decăderea din drepturi asupra funcțiilor dobîndite ca urmare a exercitării abuzive a unui drept subiectiv;
- decăderea din dreptul subiectiv exercitat abuziv.

Sancțiunile enumerate sunt specifice ipotezei neproducerii unui prejudiciu către victima abuzului, iar dacă prin exercițiul legal al unui drept se produc anumite consecințe, care datorită gravității pe care comportă depășesc ponderea unor simple inconveniențe sau șicane, fiind considerate drept prejudiciu, fapta dată poate fi considerată ca ilicită, urmînd tragerea la răspundere juridică atît civilă, cît și penală.

În **concluzii la capitolul 3** se menționează semnele și formele ce guvernează conceptul abuzului de drept.

Capitolul 4 **Abuzul de drept în sistemul ramurilor dreptului** - este consacrat studiului științific al abuzului de drept în diferite ramuri ale dreptului.

În **4.1. Abuzul de drept în dreptul constituțional** se menționează că, comportamentele abuzive pot fi depistate la diferite subiecte, subiecte individuale, colective, persoane fizice și juridice, la stat, la organele statului și alte instituții. Abuzul de drept îl întâlnim în dreptul public și privat, material și procesual, în materia drepturilor subiective fundamentale, economice și culturale. Rolul de arbitru în aprecierea exercitării legale sau abuzive ale dreptului subiectiv revine instanțelor de judecată, care postînd o putere discreționară vor sancționa sau nu în mod specific.

Concluzia la care am ajuns este că teoria abuzului de drept, fundamentată în Teoria generală a dreptului a abuzului de drept poate fi aplicată nu numai dreptului civil, de unde bineînțeles își trage originea, dar și altor ramuri, nu numai din dreptul privat dar și public, fiecare ramură cu diferențele specifice proprii. Relevante pentru cercetarea de față ni se par a fi în special, abuzurile din domeniile dreptului constituțional, administrativ, penal, procesual penal, civil, muncii, comercial, dreptului de familie.

Abuzul de drept constituțional din partea statului sau cetățeanului îmbracă mai multe forme dintre care cele mai relevante sînt: abuzul de drept în activitatea legislativă a Parlamentului, abuzul de drept în activitatea Șefului de stat și abuzul de drept în activitatea Guvernului.

În **4.2. Abuzul de drept în dreptul administrativ** - se spune că, și în cazul dreptului constituțional, subiectele dreptului administrativ pot acționa fie, abuzînd de puterea cu care sunt investite, fie abuzînd de drepturile subiective conferite de lege. În aceste context, vorbim de rolul Guvernului în asigurarea realizării politicii interne și externe a țării. În realizarea misiunii sale, în favoarea Guvernului s-a instituit puterea de a adopta hotărâri și ordonanțe. Pentru cazurile excepționale, însă, Guvernul poate adopta ordonanțe de urgență. Întrucît, cazurile excepționale reprezintă un concept juridic nedeterminant, a cărui interpretare a atras în mod inevitabil o largă abuzare a dreptului de a emite ordonanțe de urgență aceasta a devenit o politică obișnuită a ultimilor ani în România.

Considerăm că, pentru a-și atinge scopul pentru care a fost gândită delegarea legislativă sunt necesare cîteva acțiuni:

- revizuirea Constituției în sensul simplificării procedurii legislative;
- stabilirea unui termen limită pentru validitatea actelor de legislație delegată, după care intervenția Parlamentului să fie imperativ necesară;
- interzicerea reglementării pe calea legislației delegate în domeniul rezervat legilor organice.

În **4.3. Abuzul de drept penal** - subliniem că, exercitarea dreptului cu depășirea limitelor externe a acestuia reprezintă o încălcare de lege, adică, un fapt ilegal, care constituie un delict civil sau o infracțiune, or limitele externe ale unui drept subiectiv desemnează frontiera ființei acestuia, este limita de unde dreptul subiectiv încetează să mai existe, luînd naștere ilicitul. În legea penală, aceste fapte ilicite poartă denumirea de abuz de putere, sau abuz de serviciu, exces de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu. Alături de alte infracțiuni, infracțiunile legate de abuzul de drept prezintă un pericol social destul de mare, deoarece atentează la drepturile și libertățile legitime ale persoanei.

4.4. Abuzul de drept procesual - este o temă destul de larg, dezvoltată în doctrina juridică. Esența abuzului de drept procesual constă în exercitarea cu rea-credință a dreptului procedural, în scop de șicană, pentru a obliga pe adversar să încheie o tranzacție, pentru a diminua, ori întârziia posibilitățile de apărare sau de valorificare a drepturilor acestuia, pentru a-și realiza unele interese ilicite pe care le camuflează într-un montaj jurisdicțional ilicit. Acest element al abuzului procesual poartă denumirea de "element subiectiv" și un "element obiectiv", care constă în deturnarea drepturilor procedurale de la scopul, finalitatea sa legală.

Față de cele menționate anterior, considerînd existența dispozițiilor legale cu privire la sancționarea abuzului de drept, și întărit de convingerea că sancționarea efectivă a abuzului de drept este protecția drepturilor noastre subiective, susținem propunerea de *lege ferenda* rolul activ al judecătorilor, prevăzut generic în art. 129 CPC român și al art. 9 CPC al RM va fi completat în sensul de a impune analizarea din oficiu, după respingerea unei cereri introductive de instanță, a îndeplinirii răspunderii pe termenul abuzului de drept, cu posibilitatea sancționării sub forma amenzii judiciare. Această măsură ar avea puterea de a reda și celor prejudiciați de acțiuni abuzive, încrederea în realitatea actului, de dreptate făcut de judecător, făcînd din instituția sancționării abuzului de drept un mecanism eficient, apt să contracarează abuzul procedural.

4.5. Abuzul de drept în dreptul civil. Teoria abuzului de drept a fost dezvoltată la început în materia dreptului civil în literatura juridică de specialitate, tratîndu-se cuprinsul a numeroase lucrări la această temă. Reglementarea abuzului de drept în legislația civilă din România are loc prin art. 15 din Titlul Preliminar al Noului Cod civil consacrat "legii civile". Potrivit acestor dispoziții "Nici un drept nu poate fi exercitat în scopul de al vătăma pe altul, ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar bunei-credințe". Prin art. 1353 al Noului Cod civil a fost consacrat în mod expres "exercițiul drepturilor" în conformitate cu scopul economic și social în vederea înlăturării caracterului ilicit al unei fapte delictuale, cu excepția cazului în care dreptul este exercitat abuziv.

Se poate observa cu bună-credință joacă un rol esențial în definirea abuzului de drept, încălcarea acesteia, reprezentând imboldul punerii în funcțiune a mecanismului abuzului de drept. Intenția este, într-adevăr, bună, deoarece se cerea un progres în acest sens, însă, includerea în text a cuvântului ”rezonabilă”, conform opiniei mai multor autori la care ne raliem și noi, o găsim a fi inoportună datorită faptului că nu clarifică sau cel puțin nu ușurează întru totul sarcina calificării unei fapte, aparținând proprietarului ca fiind un act abuziv sau nu. De aceea se impune înlăturarea acestui termen sau înlocuirea cu altul mai precis sau mai simplu.

În **4.6. Abuzul de drept în dreptul muncii**, trebuie avut în vedere, în primul rând, faptul că dreptul civil, din care de altfel au izvorât și ramurile expuse anterior, constituie dreptul comun pentru toate aceste ramuri. Respectiv, limitele exercitării drepturilor subiective civile sunt inerent aplicabile, ipotezelor din cadrul raporturilor juridice de muncă, comerciale și de familie. Abuzul de drept poate interveni în cadrul raporturilor juridice de muncă, mai ales abuzul de drept săvârșit de către angajatori, care este posibil destul de frecvent după cum am arătat în lucrare. Ținând cont de toate aceste aspecte rezultă că există un interes practic deosebit în realizarea unei analize a modalităților în care abuzul de drept poate interveni cu ocazia încheierii, executării, modificării ori încetării contractelor de muncă (individual sau colectiv).

4.7. Abuzul de drept în dreptul comercial. Dreptul comercial reprezintă o ramură de graniță, interdependența dintre normele comerciale și cele de dreptul muncii, drept financiar și fiscal, drept civil, drept administrativ etc., determină o complicare a determinării limitelor exercitării legale a drepturilor subiective, este vorba de clauzele abuzive des întâlnite în contractele comerciale despre care ne-am referit pe parcursul expunerii tezei.

În **concluzii** la capitolul 4 se reflectă trăsăturile caracteristice ale abuzului de drept în diferite ramuri ale dreptului.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Scopul principal al investigației noastre îl constituie studiul complex de natură teoretică cu conexiuni practice al esenței și conținutului fenomenului abuzului de drept, al interacțiunii dreptului subiectiv cu dreptul obiectiv, limitelor de exercitare a drepturilor subiective, principiilor ce stau la baza exercitării drepturilor subiective de pe pozițiile Teoriei generale ale dreptului.

În urma analizei și generalizării materiei expuse în teză, formulăm următoarele concluzii și recomandări:

1. Problema regăsirii abuzului de drept în sistemul drepturilor subiective și a exercitării lor a fost insuficient studiată și analizată în Teoria generală a dreptului. Cel mai mult, însă, deranjează insuficiența cercetărilor impactului reciproc dintre investigațiile ramurale ale abuzului de drept și cele din domeniul Teoriei generale ale dreptului. Prezenta lucrare vine cu scopul de

suplinire a acestei lacune, propunând analize concrete dintre și impactul reciproc ale dimensiunilor abuzului de drept, pe care le elaborează Teoria generală a dreptului, și modalitățile de expunere ramurală.

2. Cele mai importante dimensiuni sociale ale fenomenului juridic le formează ansamblul reglementărilor juridice, care alcătuiesc dreptul obiectiv, cât și drepturile subiective și obligațiile juridice ce constituie pilonul panoramei complexe a juridicului. Dreptul subiectiv desemnează prerogativa, care derivând din dreptul obiectiv și fundamentându-se pe el aparține subiectului de drept determinat. Teoria curentă aduce claritate în ceea ce privește limitele interne și externe de exercitare a drepturilor subiective, momentul unde se pierde eficiența reglementărilor juridice atunci când sunt depășite aceste limite.

3. S-a considerat că în doctrină există mai multe teorii care explică dreptul subiectiv, structura și exercitarea lui. Aceste teorii pot fi grupate și rezumate în următoarele: teoria voinței, elementul esențial al dreptului subiectiv este voința, dreptul subiectiv este o ”putere a voinței”; teoria interesului și teoria eclectică, atât voința, cât și interesul constituie împreună elementele definitorii, inerente și inseparabile ale dreptului subiectiv.

4. Relația dintre dreptul obiectiv și dreptul subiectiv a dat naștere la importante discuții între doctrinarii în drept. Din aceste discuții, utilizând argumente concrete am ajuns la concluzia că, dreptul obiectiv și dreptul subiectiv formează cele două fațete ale aceleiași realități juridice. Accentuăm că, dreptul subiectiv constituie o instituție esențială a dreptului obiectiv. El reprezintă, totodată, și un mijloc tehnic datorită căruia starea de fapt se transformă într-o stare de drept protejat de ordinea juridică.

5. Exercițarea drepturilor subiective este dominată de anumite principii generale: exercitarea drepturilor subiective se face potrivit cu scopul lui economic și social; exercitarea dreptului subiectiv nu se poate realiza decât cu respectarea legii, ordinii publice și a moralei; dreptul subiectiv trebuie exercitat cu bună-credință; dreptul subiectiv se exercită în limitele date de normele dreptului obiectiv și moralei.

De aici, tragem concluzia că legea consacră limitele tuturor, dar nu și exercitarea nelimitată și nelegitimă a ei de către fiecare, depășirea limitelor legale, deturnarea dreptului de la rațiunea sa intrinsecă or, utilizarea dreptului în alte scopuri decât cele avute în vedere prin norma de drept ce îl întemeiază - scopuri considerate ca fiind incompatibile cu interesele obștești și exigențele normelor de conviețuire socială - reprezintă nu uzul, ci abuzul de drept, sancționat de legea în vigoare (dreptul pozitiv).

6. Originea teoriei abuzului de drept nu este ușor de stabilit în construcțiile normative și doctrină, deoarece există mai multe curente de opinii contrare asupra acestui fenomen.

În urma investigațiilor din cercetările doctrinare a diferitor perioade de evoluție a abuzului de drept, am ajuns la concluzia că, opiniile vis-a-vis de acest fenomen își regăsesc esența în următoarele teorii: cea dintâi, negativă, se caracterizează prin respingerea importanței teoretice și practice abuzului de drept în calitate de categorie independentă și asimilată cu răspunderea civilă delictuală; a doua categorie de autori, consideră că teoria abuzului de drept este o construcție artificială ce nu prezintă importanță teoretică și practică, probarea răspunderii pentru abuzul de drept se poate face mai simplu și eficient prin intermediul construcției răspunderii juridice obiective (teoria riscului profesional); cea d-a treia opinie aparține autorilor, care susțin teoria abuzului de drept, în doctrina juridică, dar în cadrul ei există mai multe abordări: adepții teoriei subiective, adepții teoriei obiectivă și adepții teoriei mixte (eclectice) ale abuzului de drept.

Constatăm că în legislația Republicii Moldova și România abuzul de drept în aproape toate materiile este fundamentat pe teoria obiectivă, teoria mixtă (eclectică), privind abuzul de drept este însumată doar de către legislația procesuală care pentru sancționarea abuzului de drept impune întrunirea atât a condițiilor subiective a relei-credințe, cât și a condițiilor obiective, limitele scopului economic și social.

7. În rezultatul investigațiilor am ajuns la concluzia că, pentru a diferenția abuzul de drept de alte fenomene juridice, de exemplu, fraudă la lege, abuzul se caracterizează prin anumite semne, care mai poartă denumirea de elemente specifice, distincte de alte fenomene juridice. Aceste deducții ne permit *formularea unei definiții proprii a abuzului de drept subiectiv, care trebuie înțeles ca o modalitate de exercitare a dreptului subiectiv în maniera în care aceasta contravine menirii inițiale a dreptului și prin intermediul căreia, subiectul de drept cauzează daune altor subiecte ale raporturilor sociale.*

8. Printr-o recapitulare a formelor abuzului de drept subiectiv în concluzie propunem o proprie clasificare a formelor abuzului de drept, invocând criterii, care după părerea noastră, vor sintetiza formele expuse în doctrină. *Primul criteriu, este criteriul ramurii de drept.* Punctul forte al acestei abordări este că ea permite să determinăm menirea fiecărui drept subiectiv din fiecare ramură a dreptului pozitiv; *al doilea criteriu este criteriul calității titularului dreptului subiectiv* (subiect individual, subiect colectiv, persoană fizică, persoană juridică, organele de stat, etc.); al treilea criteriu este *criteriul exercitării dreptului cu depășirea limitelor interne ale dreptului subiectiv* (prin realizarea drepturilor sale titularul face mai dificilă realizarea drepturilor subiective de către terți, și, *ultimul criteriu exercitarea dreptului cu depășirea limitelor externe ale dreptului subiectiv*, ceea ce reprezintă de acum un delict o încălcare de lege pentru care survine răspunderea juridică.

9. Necesitatea obiectivă de exercitare a dreptului subiectiv cu bună-credință și în concordanță cu menirea acestuia ne-au adus la concluzia că categoriei abuzului de drept îi pot fi atribuite și alte fenomene juridice care-i sunt similare și-i sunt foarte aproape. La aceste fenomene atribuim *abuzul (excesul) de putere*. Alături de el cu aceeași conotație, mai există *abuzul în serviciu, depășirea atribuțiilor de serviciu, abuzul de drept comise de subiecte speciale*, care considerăm noi se referă tot la *abuzul de putere*. Concluzia la care am ajuns este că, *abuzul (excesul) de putere* în activitatea organelor statului și a unor subiecte speciale este echivalent cu *abuzul de drept*, deoarece, semnifică exercitarea unei competențe legale fără să existe o motivare rezonabilă sau fără să existe un raport adecvat, o proporție între măsura dispusă, situația de fapt și scopul legitim urmărit.

10. În urma cercetărilor științifice tragem, de asemenea, concluzia că, delimităm răspunderea juridică pentru fapta ilicită de răspunderea juridică pentru fapta abuzivă. Dacă pentru prima și a doua există condiții care la general sunt comune, deosebirea principală este că angajarea răspunderii pentru fapta abuzivă, presupune existența unui drept subiectiv determinat, al titularului dreptului subiectiv a cărui exercitare cu sau din culpă printr-o legătură cauzală determinată generează o daună, un prejudiciu, în raport cu o altă persoană fizică sau juridică.

11. S-a constata că, în doctrină sancțiunile pentru depășirea limitelor interne de exercitare a drepturilor subiective în rezultatul unui abuz de drept pot fi: refuzul de a purcede la executarea silită a drepturilor; decăderea din drepturi asupra funcțiilor dobândite ca urmare a exercitării abuzive a unui drept subiectiv; decăderea din dreptul subiectiv exercitat abuziv.

12. Comportamentele abuzive pot fi depistate la diferite subiecte, subiecte individuale, colective, persoane fizice și juridice. Abuzul de drept îl întâlnim în dreptul public și privat, material și procesual, în materia drepturilor subiective fundamentale, economice și culturale. Rolul de arbitru în aprecierea exercitării legale sau abuzive ale dreptului subiectiv revine instanțelor de judecată, care posedând o putere discreționară vor sancționa sau nu în mod specific.

Deci, *problema științifică soluționată* constă în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a categoriei abuz de drept din punct de vedere a Teoriei generale a dreptului, fapt care a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a semnelor lui distinctive în vederea evaluării impactului abuzului de drept asupra exercitării drepturilor subiective.

Recomandări: Drept rezultat al investigației de doctorat ce a fost realizată venim cu unele propuneri și recomandări cu caracter științifico-aplicativ și normativ referitoare la domeniul de studii al abuzului de drept, fapt care demonstrează existența unor probleme actuale și necesitatea de a cerceta această instituție juridică în discuție.

1. În plan științific, propunem definirea abuzului de drept ca categorie a Teoriei generale a dreptului. Astfel, *abuzul de drept, trebuie înțeles ca o modalitate de exercitare a dreptului subiectiv în maniera în care aceasta contravine menirii inițiale a dreptului și prin intermediul căreia, subiectul de drept cauzează daune altor subiecte ale raporturilor sociale.*

2. La fel, în plan științific, așa cum am arătat în conținutul lucrării de față, propunem o clasificare a formelor abuzului de drept, invocând criterii care după părerea noastră, vor sintetiza formele expuse în doctrină: *primul criteriu*, este criteriul ramurii de drept. Punctul forte al acestei abordări este că ea permite să determinăm menirea fiecărui drept subiectiv din fiecare ramură a dreptului pozitiv; *al doilea criteriu* este criteriul calității titularului dreptului subiectiv (subiect individual, subiect colectiv, persoană fizică, persoană juridică, organele de stat, etc.); *al treilea criteriu* este criteriul exercitării dreptului cu depășirea limitelor interne ale dreptului subiectiv (prin realizarea drepturilor sale titularul face mai dificilă realizarea drepturilor subiective de către terți, și, *ultimul criteriu* exercitarea dreptului cu depășirea limitelor externe ale dreptului subiectiv, ceea ce reprezintă de acum un delict, o încălcare de lege pentru care survine răspunderea juridică.

3. În plan normativ, referitor la fenomenul ”delegării legislative” de la Parlament la Guvern, pentru a-și atinge scopul pentru care a fost gândită, fără a substitui Legislativul cu Executivul, sunt necesare câteva acțiuni:

- Revizuirea Constituției în sensul simplificării procedurii legislative;
- Stabilirea unui termen limită pentru validitatea actelor de legislație delegată, după care intervenția Parlamentului să fie imperativ necesară;
- Interzicerea reglementării pe calea legislației delegate în domeniul rezervat legilor organice.

4. Tot în plan normativ, susținem propunerea de *lege ferenda* a reitera la rolul activ al judecătorilor prevăzut generic de art. 129 Cod procedură civilă român și art. 9 Cod proc. civ. al Republicii Moldova, care va fi completat în sensul de a impune analizarea din oficiu, după respingerea unei cereri introductive de insolvență a îndeplinirii răspunderii pe temeiul abuzului de drept cu posibilitatea sancționării sub forma amenzii judiciare.

Această măsură ar avea puterea de a reda și celor prejudiciați de acțiuni abuzive încrederea în realitatea actului de dreptate făcut de judecător, făcând din instituția sancționării abuzului de drept un mecanism eficient apt să contracareze abuzul procedural.

5. Se poate observa că, buna-credință joacă un rol esențial în definirea abuzului de drept, încălcarea acesteia reprezentând imboldul punerii în funcțiune a mecanismului abuzului de drept. Așa, deci, art. 15 din Titlul Preliminar al Noului Cod civil român ne spune ”Nici un drept nu poate fi exercitat în scopul de al vătăma pe altul, ori într-un mod excesiv și nerezonabil, contrar

bunei-credințe”. Intenția într-adevăr este bună deoarece se cerea un progres în acest sens. Însă, includerea în text a cuvântului ”nerezonabil”, conform opiniei mai multor autori, la care ne raliem și noi, o găsim a fi inoportună datorită faptului că nu clarifică sau cel puțin, nu ușurează, întru totul, sarcina calificării unei fapte, aparținând proprietarului ca fiind un act abuziv sau nu. De aceea se *impune înlăturarea acestui termen sau înlocuirea cu altul mai precis sau mai simplu.*

6. Pentru a eficientiza activitatea contra abuzului de drept, de asemenea este necesar:

- de a asigura la maximum o claritate și invocate terminologiei și construcțiilor juridice în procesul de creație legislativă, pentru a exclude orice ambiguitate în interpretarea unui sau altui termen;

- să se garanteze determinarea formală a dreptului, adică a unicității textului și conținutului normei juridice, adică textul legii trebuie să coincidă cu spiritul legii;

- respectarea principiului sistemicității și continuității reglementărilor juridice;

- de a consfinți principiul neadmiterii abuzului de drept în plan normativ.

7. Pentru a se opune abuzului de putere și abuzului atribuțiilor de serviciu este necesar:

- de a perfecta un sistem rațional și eficient de limitări și contrabalante în activitatea funcționarilor publici;

- de a motiva funcționarii de diferite nivele la un comportament legal;

- de aplicat principiile clarității maxime la determinarea atribuțiilor de serviciu;

- de a crea un sistem de control non-guvernamental nepărtinitor;

- de a unifica mecanismul de realizare a atribuțiilor de serviciu;

- de asigurat transparența și accesibilitatea informației despre activitatea persoanelor cu funcție de răspundere;

- de a ridica nivelul de cultură și conștiință juridică, de a se lupta cu nihilismul juridic în rândurile funcționarilor și ale cetățenilor care, cu părere de rău, de multe ori provoacă funcționarii la depășirea atribuțiilor de serviciu.

8. Ar fi oportun ca în cadrul disciplinelor de ramură și mai ales în cadrul Teoriei generale a dreptului să se acorde o atenție mai mare fenomenului abuzului de drept prin seminare și cursuri speciale.

BIBLIOGRAFIE:

1. Dighesta Iustiniani. (Trad. T. Sâmbrian). Craiova: Universitaria Craiova, 2002. 277 p.
2. Karimi A. Les clauses abusives et la theorie de l'abus de droit. Paris: LGDJ, 2001. 414 p.
3. Constantin H. P. Abuzul de drept. În: Pandectele române, nr. 11, 2010. p.71-95.
4. Constituția României revizuită prin Legea nr.429/2003. În: Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.758 din 2003.
5. Decretul nr. 31 din 1 ianuarie 1954 privitor la persoanele fizice si persoanele juridice. În: Buletinul Oficial nr. 8 din 30 ianuarie 1954 http://www.cnpsv.ro/legislatie/pers_fiz_jurid/decrete/d31_54.htm (accesat la 16.10.2013).
6. Legea României nr.287/2009 privind Codul civil. În: Monitorul Oficial al României, Partea I nr. 505 din 15 iulie 2011.
7. Ceterchi I., Craiovan I. Introducere în teoria generală a dreptului. București: All Beck, 1993. 380p.
8. Baltag D., Tragone George. Unele considerente referitoare la condițiile în care poate fi antrenată răspunderea juridică pentru fapta ilicită. În: Legea și viața, nr. 7, 2014. p. 15-25.
9. Tragone George. Abuzul de drept în evoluția doctrinei juridice. Conferința științifică teoretico-practică internațională ”Știința juridică universitară în contextul promovării valorilor europene”, Chișinău, ULIM 15-16 octombrie 2012. p 173-178.
10. Baltag D.,Tragone George. Unele considerente referitoare la noțiunea, semnele distinctive și conținutul abuzului de drept. În: Studii juridice universitare, nr.3-4, 2013. p. 47-61.

LISTA LUCRĂRILOR PUBLICATE LA TEMA TEZEI:

1. Articole în diferite reviste științifice

1.1. În reviste din Registrul Național al revistelor de profil, categoria C:

1. Tragone G. Abuzul de drept în lumina Noului Cod Civil. În: *Legea și viața*, nr. 7, 2012. p. 43-46. 0,1 c.a.

2. Baltag D., Tragone G. Contributions to the theory of abuse of right. În: *Studii juridice*, nr. 1-2, 2012. p.55-70. 0,8 c.a.

3. Baltag D., Tragone G. Unele considerații referitor la categoria de sancțiune juridică în teoria și istoria dreptului. În: *Studii juridice universitare*, nr. 3-4, 2012. p. 60-81. 1,0c.a.

4. Tragone G. Dreptul subiectiv, premisă a existenței abuzului de drept. În: *Studii juridice universitare*, nr.1-2, 2013. p. 249-257. 0,5 c.a.

5. Baltag D., Tragone G. Unele considerente referitoare la noțiunea, semnele distinctive și conținutul abuzului de drept. În: *Studii juridice universitare*, 3-4, 2013. p. 47-61. 0,7 c.a.

6. Baltag D., Tragone G. Unele considerente referitoare la condițiile în care poate fi antrenată răspunderea juridică pentru fapta ilicită. În: *Legea și viața*, nr. 7, 2014. p. 15-25. 0,6 c.a.

7. Tragone G. Condițiile angajării răspunderii juridice pentru abuzul de drept. În: *Закон и жизнь*, nr. 7, 2014. p. 52-58. 0,3 c.a.

8. Tragone G. Abuzul de drept și abuzul de putere. În: *Studii juridice universitare*, nr. 3-4, 2013. p. 289-302. 0, 6 c.a.

9. Baltag D., Tragone G. Abuzul de drept în dreptul civil. În: *Studii juridice universitare*, nr. 1-2, 2014. p.45-59. 0,3 c.a.

2. Materiale/ teze la forurile științifice

2.1. Conferințe internaționale și naționale:

10. Tragone G. Abuzul de drept în evoluția doctrinei juridice. Conferința științifică teoretico-practică internațională ”Știința juridică universitară în contextul promovării valorilor europene”, Chișinău, ULIM 15-16 octombrie 2012. p 173-178. 0,2 c.a.

11. Tragone G. Subjective Law and abuse of process. Conferința științifică internațională ”Uniunea europeană. Istorie, cultură, și cetățenie”, Pitești, România 2013. p. 395-401. 0,5 c.a.

12. Baltag D., Tragone G. Exercitarea drepturilor subiective. Uzul și abuzul de drept prin prisma valorilor și tradițiilor europene. Conferință științifică națională, Chișinău, ULIM, 2014. p. 18-25.

ADNOTARE
Tragone George "Abuzul de drept (probleme teoretico-practice)"
teză de doctor în drept, Chișinău, 2015

Structura tezei: Lucrarea este structurată în introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 293 titluri, 191 pagini text de bază. Rezultatele obținute sunt publicate în 12 lucrări științifice.

Cuvinte cheie: răspundere juridică, drept subiectiv, drept obiectiv, exercitarea drepturilor subiective, abuz de drept, abuz de putere, sancțiuni juridice.

Domeniul de studii. Prezenta lucrare reprezintă un studiu științific, teoretico-practic, privind relațiile sociale reglementate de normele dreptului obiectiv în exercitarea drepturilor subiective și abuzul de drept în ipostazele diferitor ramuri ale dreptului.

Scopul și obiectivele tezei. Lucrarea își propune ca scop cercetarea abuzului de drept, ca o categorie specifică a teoriei generale a dreptului ce sistematizează semnele distinctive ale abuzului de drept din majoritatea ramurilor sistemului de drept, pentru a crea o imagine clară acestui fenomen în doctrină și jurisprudență. În baza scopului propunem realizarea următoarelor obiective: elucidarea originii și evoluției formării categoriei abuz de drept; prezentarea conceptului, semnelor distinctive și formelor abuzului de drept, stabilirea aspectelor teoretice legate de delimitarea abuzului de drept de abuzul de putere, cât și a răspunderii juridice pentru abuzul de drept ca răspunderea juridică pentru fapta ilicită în dreptul pozitiv și sancționarea lui, examinarea abuzului de drept în cadrul dreptului public și dreptului privat.

Noutatea și originalitatea științifică derivă din *definirea abuzului de drept* ca categorie a Teoriei generale a dreptului, *prezentarea unei noi clasificări a formelor abuzului de drept*, analiza și *identificarea teoretică și practică a abuzului de drept* în ramurile dreptului public și privat.

Problema științifică, importantă soluționată în domeniul respectiv constă în elaborarea instrumentarului de identificare și fundamentare științifică a categoriei abuz de drept din punct de vedere al Teoriei generale a dreptului, fapt ce a condus la clarificarea pentru teoreticienii și practicienii din domeniul dreptului a semnelor distinctive în vederea evaluării impactului abuzului de drept asupra exercitării drepturilor subiective.

Semnificația teoretică constă în faptul că aceasta aduce cu sine o nouă abordare a esenței categoriei abuzului de drept ca fenomen al realității juridice, formează o prescripție teoretică generală a abuzului de drept. Abordările prezentate în lucrarea de față permit cercetarea abuzului de drept ca un fenomen interramural și examinarea lui prin prisma Teoriei generale a dreptului.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în posibilitatea aplicării rezultatelor în activitatea organelor de ocrotire a dreptului, organelor de creație legislativă în scopul perfecționării legislației în vigoare, a formelor și metodelor de luptă împotriva abuzului de drept. Materialele cercetării pot fi utilizate și ca suport teoretic pentru ulterioarele cercetări ale abuzului de drept în cadrul Teoriei generale a dreptului și a științelor juridice de ramură, dar pot fi folosite și la predarea acestor discipline în cadrul instituțiilor universitare de profil.

Implementarea rezultatelor obținute. Sugestiile elaborate în cadrul cercetării, concluziile și recomandările formulate sunt utilizate atât în procesul de elaborare a programelor analitice, cât și în procesul de predare a cursurilor de Teoria generală a dreptului, Drept civil, Drept penal, Dreptul muncii și altele din cadrul ULIM, cât și în cadrul de activități cotidiene a instanțelor de judecată în calificarea corectă a abuzului de drept.

АННОТАЦИЯ

Трагоне Жеорже "Злоупотребление правом (теоретические и практические проблемы)". Диссертация на соискание ученой степени доктора права, Кишинэу, 2015

Структура работы. Работа состоит из введения, 4-х глав, общие выводы и рекомендации, список литературы, включающий в себе 293 источников, основной текст 191 страниц. Результаты исследования были опубликованы в 12 научных статьях.

Ключевые слова: юридическая ответственность, субъективное право, объективное право, реализация субъективных прав, злоупотребление правом, злоупотребление властью, правовая санкция.

Область исследования. Объектом исследования является категория "злоупотребление правом", как сложное правовое явление, отражающее реалии правового бытия в процессе осуществления правового регулирования общественных отношений.

Цель диссертационной работы заключается в комплексном теоретическом исследовании феномена "злоупотребление правом" который синтетизирует основные черты данной категории в различных отраслях права для создания основного представления в квалификации данного явления.

Достижение поставленной цели потребовало и решение следующих задач: уточнение вопросов роли и места понятия "злоупотребление правом" в правовой деятельности; разрешение вопросов связанных с выявлением однозначности смысла юридического термина "злоупотребление правом"; исследование вопроса о пределах осуществления субъективного права применительно к проблеме злоупотребления права; выявление особенностей и форм, а также, определение данного явления.

Научная новизна и оригинальность исследования предопределена выбором темы и подходом к ее освещению в различных отраслях права. Результаты такого подхода нашли свое воплощение в предложенном автором определении того что следует понимать под злоупотреблением правом. Также впервые проведено четкое разграничение между ответственностью за нарушение определенных норм права и ответственностью за злоупотреблением правом.

Решенная научная проблема состоит в разработке индивидуального нормативно-инструментального мышления для идентификации и научного обоснования категории "злоупотребление правом" с точки зрения общей теории права, а также для уяснения особенностей установления юридических пределов злоупотребления правом, как специфического правового явления.

Теоретическое значение и прикладная ценность работы определяется тем, что исследование "злоупотребления правом" перемещено с отраслевого подхода к общему теоретическому осмыслению сущности данного явления. Определения, классификация форм исследуемого феномена, промежуточные выводы могут быть использованы в дальнейших научных исследованиях, в их изучении в курсах Общей теории права, в разработке законодательства, так и при разрешении других проблем связанных с отстаиванием своих прав и законных интересов в суде.

Применение полученных результатов. Выработанные в процессе исследования тезисы, сформулированные выводы и рекомендации используются в процессе разработке аналитических программ. а также в процессе преподавания курса "Общая теория права" в рамках МНУ, а также в процессе судебных разбирательств, где причиной является злоупотребление правом

ADNOTATION

Tragone George "Abuse of law,theoretical practical aspects", in order to obtain the scientific degree of doctor in law, Chisinau, 2015

This structure: The work is structured in the Introduction, four chapters, General conclusions and recommendations, Bibliography of 293 titles, 191 basic text pages. The results are published in 12 scientific works.

Key words: legal responsibility, subjective law, objective law, the exercise of the subjective rights, abuse of law, abuse of power, legal penalties. Field of study. This work is a scientific, theoretical practical study, on social relationships governed by the rules of objective law in exercising the subjective rights and the abuse of law in some stages of various branches of law

Purpose and objectives of thesis. The purpose of this work is the research of abusive exercise of rights, as a specific category of general theory of law that adjusts the distinguishing signs of abusive exercise of rights in most of the branches of law system, to create a clear picture of the phenomenon in doctrine and the case-law, based on the purpose, we aim to achieve the following objectives: clarify the origin and evolution of abusive exercise of rights abuse category formation, presentation of concepts, distinguishing signs and forms of abusive exercise of rights, the examination of abusive exercise of rights in the public and private law.

The novelty and scientific originality comes from the of definition of abusive exercise of rights as a general category of the general theory of law, presentation of a new classification of the forms of abusive exercise of rights, analysis, and theoretical and practical identification of abusive exercise of rights within the branches of public and private law.

The important, scientific issue that has been settled is the processing of instrumentation for the identification and scientific establishment of abusive exercise of rights category, from the point of view of general theory of law, which in fact led to clarification for ideologists and practitioners of the distinctive signs with a view to the impact of the abusive exercise of rights on the exercise of subjective rights.

Theoretical significance and applicative value lies in the fact that this paper brings a new approach to the substance of abusive exercise of rights category as a phenomenon of legal reality, forms a general theoretical prescription of abusive exercise of rights. The approaches presented in the present work allow research of abusive exercise of rights as an inter- branch phenomenon and it's examination through the general theory of law. The applicative value of research consists in the possibility of applying the results in the activity of rights protective organs, legislative creation organs in order to improve existing legislation, forms and methods of fighting against the abusive exercise of rights. Research materials can also be used as a basis for further theoretical research of abusive exercise of rights within a general theory of law and branch legal sciences, but they can also be used to teach these disciplines within the law university.

Implementation of the results obtained. Suggestions drawn up within the framework of research, the conclusions and recommendations are used both in the process of drawing up the analytical programs, as well as in the process of teaching of courses of general theory of law, civil law, criminal law, labor law and more in the ULIM, as well as within the framework of everyday tasks of justice courts in proper qualification of abusive exercise of rights.

Tragone George

”ABUZUL DE DREPT (probleme teoretico-practice)”

Specialitatea: 551.01 – Teoria Generală a Dreptului

Autoreferatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar _____
Hârtie ofset.. 90 gr.
Coli de autor _____

Formatul hîrtiei 60x84 1/16
Tirajul 50 ex.
Comanda nr _____

Centru editorial - Poligrafic al USM str. Al Mateevici 60, Chişinău